

роботи та їх направлення на працевлаштування сприяє прискоренню укомплектування вільних робочих місць, забезпечення доступу населення до інформації про реальний попит на відповідних працівників та реальні умови праці і заробітної плати. Організація професійного навчання безробітних сприяє підвищенню конкурентоспроможності, професійної мобільності шукачів роботи, активізації їхніх зусиль на сучасному ринку праці. Залучення безробітних до підприємництва і самостійної зайнятості є основним шляхом вирішення проблеми безробіття у місцевостях, де кількість вільних робочих місць для працевлаштування за наймом обмежена.

Висновки. Результати аналізу наукової літератури з проблеми дослідження дають свідчать, що мінімізація безробіття багато у чому залежить від ефективності професійної ресоціалізації безробітного населення. Саме професійна ресоціалізація здатна забезпечувати ефективність функціонування соціально-економічної сфери та зайнятість різних категорій населення. Вона є невід'ємним атрибутом змін технологічного, соціо-культурного, соціально-економічного характеру, адже будь-яка людина в постіндустріальному суспільстві має постійно набувати нових професійних знань, розширювати свій світогляд у межах трудової діяльності, яка дозволяє їй отримувати нові навички та вміння, набувати нової професійної кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белинская Е.П. Социальная психология личности / Е.П. Белинская, О.А. Тихомандрицкая. – М.: Аспект Пресс. – 2008. – 304 с.
2. Горбатова М.М. Исследование социально-психологических характеристик и ценностно-смысловых ориентаций группы рабочей интеллигенции [Электронный ресурс] / М.М. Горбатова, В.В. Нинштіль. – Режим доступу: <http://kemsu2.narod.ru/2.3.htm> – Загол. з екрану. – Мова рос.
3. Державна служба зайнятості. Статистична інформація. Зареєстрований ринок праці (Адміністративні дані державної служби зайнятості). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list...>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Заярна Н. Причини безробіття в різних умовах економічного розвитку України та методи її подолання / Н. Заярна, І. Недибалюк // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць. – 2011. – Вип. 21.2. – С. 196–200.
5. Ключарев Г.А. Дополнительное профессиональное образование: особенности, эффективность, перспективы / Г.А. Ключарев // Социс. – 2010. – № 2. – С. 83–91. – с. 16.
6. Перинская Н. А. Ресоциализация / Н.А. Перинская // Знание. Понимание. Умение. – 2005. – № 4. – С.161–162.
7. Серьожникова Р. Основы психологии і педагогіки / Серьожникова Р., Пархоменко Н., Яковицька Л. – К. : ЦУЛ, 2003. – 243 с.
8. Сидоренко І. Психолого-педагогічні знання як фактор професійної соціалізації майбутніх фахівців у системі вищої освіти / І. Сидоренко // ЧДУ імені Петра Могили. Наукові праці. – Том 6. – Випуск 33.– 2004. – С. 112–116.
9. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. проф. А. Й. Капської. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.
10. Социология: Энциклопедия / Сост. А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. – Книжный Дом, 2003. – 1312 с.
11. Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г.В. Осипова. – М. : ИСПИ РАН, 1995. – 940 с.

Гринкевич В.

Науковий керівник – доц. Сіткар В. І.

СТУДЕНТСЬКА СУБКУЛЬТУРА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Визначенню змісту й особливостей професійної підготовки майбутніх психологів присвячено праці багатьох науковців. Так, соціально-психологічні аспекти адаптації студентів до умов навчання у вищій школі розглядали Б. Ананьєв, Г. Балл, В. Гаврилов, С. Годник, М. Дяченко, В. Казміренко, Л. Кондратова, П. Просецький, Є. Савонько, В. Семиченко, Ф. Хайрулін та ін. Психолого-педагогічні питання навчально-виховної роботи та їх особливості в професійній підготовці студентів розкрито в працях Д. Лазарева, Н. Пейсахова, В. Семенова, В. Ткачука та ін. З'ясуванню феноменології субкультури як соціального явища взагалі та субкультури студентської молоді зокрема присвячені дослідження Л. Волик, Н. Долгої, С. Левікової, Ю. Лисенко, Н. Слюсаревського, Т. Щепанської та ін.

З огляду на вищевикладене стає очевидним підвищений інтерес науковців до вищої школи як фактора становлення психолога як фахівця. Але поза увагою науковців залишається проблема впливу студентської субкультури на професійну підготовку майбутніх психологів у вищих навчальних закладах (ВНЗ). Натомість студентське середовище для майбутнього фахівця є тим мікросоціумом, під впливом якого формується система цінностей, норм, переймається притаманна цій спільноті модель та стиль поведінки, складається певне ставлення до навчання та майбутньої професії, тобто відбувається вплив студентської субкультури на особистість.

Доведено, що для психолога є важливим не тільки опанування професійних знань, але й розвиток уміння швидко реагувати на відповідну ситуацію й ухвалювати компетентне рішення, займатися самоосвітою, бути професійно мобільним. Це стає можливим лише при врахуванні факторів професійної соціалізації студентської молоді під час фахової підготовки у ВНЗ. Плідною в цьому плані є ідея використання соціалізуючого впливу студентської субкультури на особистісне та професійне становлення майбутніх психологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні вчені значно посилили інтерес до осмислення проблем субкультури. У трактуванні цього соціального феномену виникли принципово нові позиції. Більш того, сама тема перестала бути периферійною, частковою. Дослідники прийшли до переконання, що саме це питання, нарешті, дозволить наблизитись до осягнення культури як важливого соціального феномену, зумовлюючого соціальний поступ молодіжного середовища.

Л. Соколова визначає молодь як диференційовану соціальну групу, яка набуває рис соціальної спільноти і має специфічні соціально-психологічні, соціальні, культурні та інші особливості, у тому числі й способу життя, перебуває у процесі соціалізації, має свій соціальний вік і відповідно до потреб часу має бути творцем або зачинателем нової соціальної і культурної реальності [4, с. 179].

Дослідники (О. Власенко, М. Кирилова, Ф. Хайрулін) виокремлюють майбутніх психологів як специфічну соціально-професійну групу, у зв'язку із її особливою потенційною роллю у структурі соціально-психологічної допомоги суспільству. Єдність цілей і завдань в оволодінні професією, відносна ідентичність моделей життєдіяльності, спільність потреб та інтересів внаслідок вікових характеристик роблять можливим і необхідним детальне врахування субкультури цієї соціально-професійної групи. А це, у свою чергу, забезпечує результативність формуючого впливу всіх факторів навчально-виховного процесу у ВНЗ на особистість майбутнього психолога.

Стадія формування майбутнього психолога розпочинається із вступу до вищого навчального закладу. Молода людина, яка стала студентом ВНЗ, потрапляє в середовище, де організація діяльності, життєві цінності, норми поведінки певною мірою відрізняються від тих, серед яких юнак чи дівчина перебували до того. Відомо, що формування особистості здійснюється через її свідомість, внутрішній світ і оточення. Зміст, форми й методи організації часу всередині університету, активність або пасивність самого студента визначають рівень його культурно-естетичних інтересів. Потрапляючи до університетського середовища, студент стає частиною цього великого соціуму, безпосереднім учасником усіх університетських заходів, а отже і носієм цієї субкультури [3, с. 286].

На відміну від студентів технічних ВНЗ, майбутні психологи характеризуються певними соціальними і психологічними відмінностями, які дають можливість виділити їх в особливу соціальну групу. Ці відмінності випливають з особливостей соціального стану, реальних моментів життя і навчання. До того ж майбутні психологи у цьому віці мають психологічні особливості: інтенсивне формування самосвідомості, соціальної самооцінки, власної точки зору, установок, цінностей, осмислення явищ громадського життя. Поступово формується соціальна позиція щодо себе, свого поведінки і поведінки інших, планів на майбутнє тощо [5, с. 23].

Однак певній частині майбутніх психологів бракує психічних якостей зрілої особистості: самостійності, критичності, відповідальності, далекоглядності тощо. Усе це виявляється в конкретній поведінці, в тому числі й щодо проведення вільного часу. Більшість студентів вибирає пасивні форми його проведення: читання газет, журналів і перегляд телепередач, спілкування з друзями, рідними, розваги (прослуховування музичних записів і платівок,

читання художньої літератури, відвідуваність театрів), саморозвиток (читання літератури за спеціальністю, заняття спортом, художньою самодіяльністю, домашнє рукоділля).

Ю. Головін студентство визначає як групу людей молодого віку, які об'єднані виконанням найбільш значущих для суспільства навчальних та соціально-педагогічних функцій, які тимчасово не беруть участі в суспільно-продуктивній праці, для яких характерні спільність побуту, психології, системи цінностей, культури і які готуються до виконання в суспільстві соціальних ролей інтелігенції [3, с. 145].

Науковці, вивчаючи різні стихійні впливи на соціалізацію особистості, виявили перевагу організованих форм засвоєння індивідами соціального досвіду в досягненні певного рівня соціалізованості. Так, досліджуючи вплив культурно-дозвіллевої сфери на процес соціалізації студентської молоді, О.Лавренко показала, що брак організованих форм засвоєння культурних цінностей, пасивні форми дозвілля формують прості і невимогливі культурні потреби і запити, задоволення яких не потребує інтелектуальних чи вольових зусиль.

З досліджень діяльності як механізму формування соціального досвіду особистості в процесі її соціалізації випливає також, що засвоєння цього досвіду відбувається не у будь-якій діяльності. Успішну соціалізуючу функцію виконує діяльність, що відповідає домінуючим потребам людини. Саме вона може викликати особисте зацікавлення і розуміння особистістю соціальної значимості результатів своєї діяльності. Тим самим буде задіяний такий чинник соціалізації, як афективний компонент цього процесу.

Студентська субкультура – це «слід», який залишає у свідомості окремої людини штучний світ освітньо-виховного середовища, створений самою людиною. І у той же час, це велика кількість відомостей, кожна з яких є упорядкованою безліччю елементів певного набору. Тому студентська субкультура постає як продукт людської діяльності, спроектований на певний семіотичний екран предметного середовища, на її інтелектуальне оснащення. Це поняття також можна трактувати як позагенетичну пам'ять колективу, яка нагромаджує людський досвід, або як механізм організації, зберігання і передачі соціально-значущої інформації [6, с. 214].

Мета статті – теоретично проаналізувати суть поняття психологічних особливостей студентської субкультури у майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфічними рисами субкультури студентів-психологів на сучасному етапі є особистісний стиль діяльності, а особливо у сферах психодіагностики, психокорекційної та психорозвивальної роботи, психологічного консультування та психотерапії. Ефективність надання психологічної допомоги залежить від конструктивного особистісного стилю діяльності, який, у свою чергу, формується на основі розвитку особистісних та професійних рис майбутнього психолога-практика. Особистісний стиль діяльності психолога можна вважати успішним щодо надання психологічної допомоги особистості, якщо психолог як особистість володіє: мотивацією досягнення успіху; позитивним уявленням про образ «Я»; когнітивною позицією по відношенню до успіху (неуспіху) [1, с.9-10].

Роки навчання у вузі повинні бути осмислені та системно представлені як цілеспрямований процес формування професійної готовності до творчої діяльності й професійного росту. Цей процес повинен бути розкритий як становлення особистості майбутнього психолога, який під час підготовки оволодіває професією, її багатосторонніми особливостями, цілями та вимогами, аж до необхідного рівня розвитку своєї мови й умінь володіти собою, що визначає його специфічну субкультуру.

Процес формування специфічної субкультури майбутніх спеціалістів-психологів відбувається під час фахового навчання. У цей період здійснюється засвоєння спеціальних навичок і умінь шляхом спілкування між майбутніми фахівцями і викладачами (у вигляді трансляції викладачем особистісного та суспільного професійного досвіду), адаптація до нового соціального статусу майбутнього фахівця. Під адаптацією слід розуміти професійну допомогу з боку викладачів у пристосуванні до умов професійної діяльності на стадії засвоєння майбутньої професії.

На сьогоднішній день значно зросла кількість публікацій, які тим чи іншим чином стосуються становлення специфічної субкультури майбутніх психологів. Так, згідно з підходом, запропонованим О. Яковенком та Т. Мазур, особистісне становлення майбутніх психологів відбувається шляхом самовизначення під час професійного навчання, при цьому основу даного процесу становить динаміка ціннісних орієнтацій. Професійне самовизначення

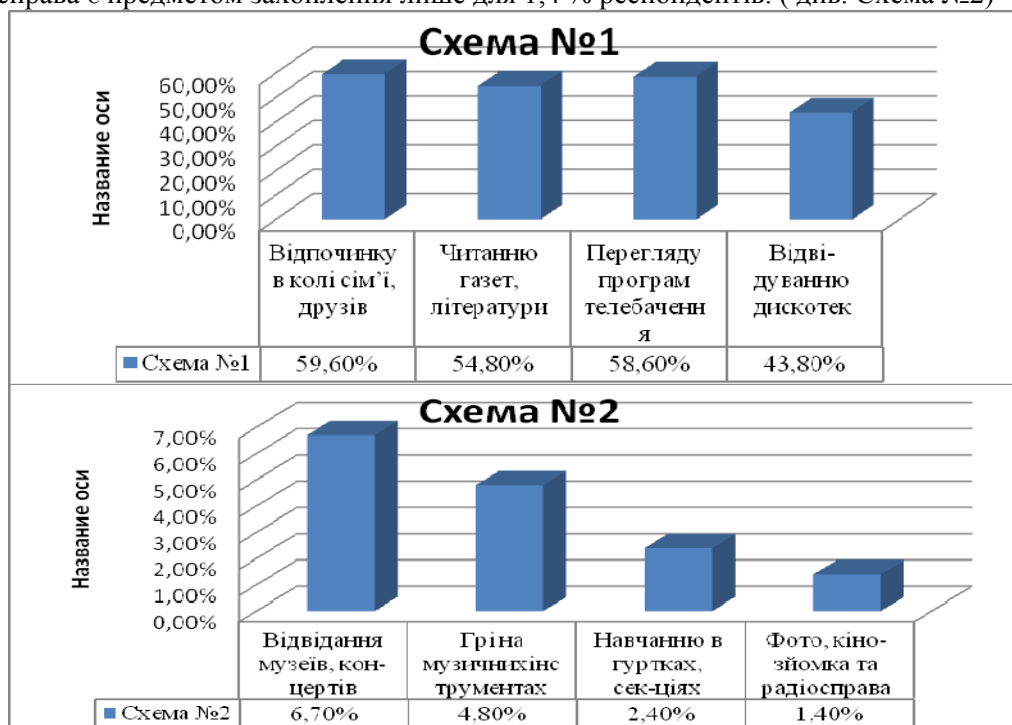
дослідники розглядають як неперервний динамічний процес, що бере свій початок з вибору професії і продовжується після навчання у ВНЗ через «розширення і поглиблення уявлень людини про свою професійну діяльність, що позначається не тільки на професійних знаннях, але й на ставленні до професії» [2, с. 62].

Враховуючи вищесказане нами проведено дослідження у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Інститут педагогіки та психології, щодо виявлення психологічних особливостей субкультури студентів майбутніх психологів. У дослідженні брали участь студенти спеціальності «Психологія» та «Практична психологія» 2 і 4 курси. Сукупний обсяг вибірки - 100 осіб. Дослідження мало анонімний та добровільний характер.

Для виявлення психологічних особливостей студентської субкультури застосовувалися наступні методики: Методика «Ціннісні орієнтації» (М.Рокича); Тест «Смисложиттєві орієнтації» (методика СЖО) Д. А. Леонтьєва; Тест самоактуалізації (САТ) (Е. Шостром, адаптація Ю. Є. Альошиної, Л.Я. Гозман). До того ж нами була розроблена анкета «Студентська культура», мета якої з'ясувати зміст і рівень культури студентів і фактори які впливають на її формування.

Аналіз попередніх результатів дослідження дає змогу стверджувати, що у майбутніх психологів наявна специфічна студентська субкультура. Зокрема виявлено, що відпочинку в колі сім'ї, друзів віддають перевагу 59,6 % опитаних, читанню газет, журналів, художньої літератури – 54,8 %, перегляду розважальних програм телебачення – 58,7 %, відвідуванню дискотек – 43,8 %. (див. Схема №1)

Водночас включення студентів в ті форми проведення дозвілля, які потребують певного рівня компетентності, культури, вольових зусиль, не є поширеним. Так, відвідуванню музеїв, концертів, виставок віддають перевагу 6,7 % респондентів, гри на музичних інструментах, написанню віршів – 4,8 %, навчанню в гуртках, секціях – 2,4 %, фото, кінозйомка та радіосправа є предметом захоплення лише для 1,4 % респондентів. (див. Схема №2)

Причини такої сформованості у проведенні дозвілля полягають в тому, що у студентства не сформовано культури ставлення до дозвілля, мотивацій та настановлень щодо активного засвоєння культурних цінностей. Все це свідчить, що процес соціалізації не може відбуватися стихійно. Відповідний рівень соціалізованості потребує застосування організованих форм педагогічного впливу.

Отже, роль субкультури студентів-психологів у навчальному процесі вищого навчального закладу виявляється в тому, що вона дає знанням особливу цінність; надає процесу

здобуття знань та їхньому застосуванню усвідомленого характеру; формує культуру самого процесу навчання; впливає на мету та цілі застосовування знань через певну систему цінностей; забезпечує взаємозв'язок індивідуального знання із колективним; регулює взаємини всіх суб'єктів процесу навчання; сприяє розвитку й самоорганізації творчої особистості; стимулює обмін знаннями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко О.Ф. Психологічні особливості сучасної студентської молоді і проблеми професійної підготовки психологів-практиків / О.Ф. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 4. – С. 8–11.
2. Буякас Т.М. О проблемах становления чувства самоидентичности у студентов-психологов / Т.М. Буякас // Вестник МГУ. – 2013. – Серия 14. Психология. – № 1. – С. 59–63.
3. Словарь практического психолога / сост. С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, М. : ООО “Изд-во АСТ”, 2001. – 800 с.
4. Соколова Л. Культурні уподобання молодіжної аудиторії / Л. Соколова // Медіа. Демократія. Культура. – К.: ІС НАНУ, 2008. – С. 178-205.
5. Титаренко Т.М. Життєві домагання і професійне становлення особистості практичного психолога / Т.М. Титаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 4. – С. 21–23.
6. Тодорів Л. Д. Молодіжна субкультура як дискурсивний простір конструювання інтерпретативних схем особистості / Л. Д. Тодорів // Психологія особистості. – 2011. – № 1(2). – С. 211-218.

Зюбрецька Л.

Науковий керівник – доц. Главацька О.Л.

СПЕЦИФІКА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Постановка проблеми. Сучасна економічна реформа в Україні, яка здійснюється у напрямі ринкових перетворень, докорінно змінює характер, принципи та процес соціального управління. Суттєво змінюються й вимоги до професійного та кваліфікаційного рівня управлінських працівників (менеджерів). Адже центральна фігура системи управління соціальною організацією – людська особистість, яка одночасно є об'єктом керування (виконавцем) і суб'єктом керування (керівником). Завдання керівника полягає в умінні максимально використати потенціал своїх працівників, вирішальне значення при цьому мають такі чинники, як лідерство, стиль керівництва, мотивація поведінки, культура, моральність, стосунки в колективі та ін.

Вітчизняна модель менеджменту потребує одночасного вирішення трьох взаємопов'язаних проблем: макроекономічних змін у суспільстві, формування нового управлінського мислення керівників та розробки наукової бази менеджменту. Аналізуючи процеси управління в нашій державі, представник фонду Карнегі проф. А. Ослунд зробив висновок, що соціально-виробничі досягнення в Україні практично не залежать від галузі, а «вирішальну роль відіграє менеджер, його здібності і воля» [2]. Відсутність практичного менеджменту призводить до зниження соціально-економічного прогресу. Підбір керівників та їхнє навчання методам формування цілісної системи керування організацією є одним із пріоритетних напрямів державно-соціальної політики України. Ще в середині 60-х років відомий фахівець із системного аналізу С. Оптнер писав, що величезне завдання, яке постане перед керівниками в кінці ХХ ст., полягатиме в збільшенні їх здатності виділяти критичні проблеми й осягати шляхи вирішення цих проблем [5].

Прогнозування успішності управлінської діяльності вимагає чіткої наукової теоретичної бази. Однак висока ступінь складності управління соціальними системами ускладнює обґрунтування сутності даного феномену, обумовлює складність виявлення суперечностей і визначення тенденцій функціонування, пошуку оптимальних моделей керівництва. Усе це зумовлює надзвичайну актуальність дослідження цієї проблематики [4].

Аналіз останніх досліджень. Серед українських вчених-управлінців слід вичленити такі, як В. Глушков, який розвинув ідею запровадження безперервної технології в керуванні; В. Терещенко обґрунтував основи наукового менеджменту; С. Ямпольський започаткував